

Velení a řízení na teritoriu

Plukovník Jan Raban, plukovník Břetislav Tichý

Základní podmínkou posilování obrany a bezpečnosti Československé socialistické republiky v současné epoše je přechod k všelidové obraně socialistické vlasti.

Z toho vyplývá řada požadavků na praktické uskutečnění tohoto kvalitativně nového druhu obrany vlasti jako celku. Jako jeden ze základních úkolů vystupuje nutnost jednotného řízení a to ve směru politickém, hospodářském i vojenském. Tato vedoucí myšlenka musí být respektována již v míru ve všech oblastech přípravy obrany státu.

Složitost obranných příprav vyžaduje od každého zúčastněného vysoké organizační, odborné a ideologické znalosti. Jen za tohoto předpokladu lze uskutečňovat různá opatření, která musí být v souladu s vojenskou politikou strany, ale zároveň musí sloužit k ještě těsnějšímu semknutí komunistické strany, socialistického státu a jeho orgánů s lidem, musí posloužit k dalšímu prohloubení důvěry pracujících, že uskutečňovaná opatření opravdu slouží jejich nejvlastnějším zájmům.

Současná energická opatření v přípravě národního hospodářství včetně vědeckého rozvoje a nezbytná opatření v morální přípravě obyvatelstva zajišťují základní požadavky všelidové obrany vlasti.

Tato opatření jsou bezpodmínečně nutná již v míru vzhledem k předpokládanému charakteru příštího ozbrojeného zápasu, který může být zahájen nenadálým úderem jaderných zbraní do celé hloubky státního území. Z toho vyplývá nemožnost dodatečných příprav ať už v údobí napětí (které bude-li, může být velmi krátké), nebo v době zahájení ozbrojeného zápasu. Proto zákonitě všechny přípravy se přesunují do období míru a to nejen v oblasti přípravy ozbrojených sil, ale i celého národního hospodářství a obyvatelstva.

Národní hospodářství musí být připraveno nepřetržitě zásobovat ozbrojené síly bojovou technikou, materiálem všech druhů, morální odolností všeho obyvatelstva a tak vytvářet nejdůležitější předpoklady pro vítězství nad imperialismem.

Vedle vytváření podmínek pro zabezpečení úspěšné činnosti vojsk musí být stejná pozornost věnována celému teritoriu. Hovoříme-li, že válku vedou celé národy, že jsou omezovány zásadní rozdíly v možnostech napadení mezi frontou a zápolím, pak *příprava teritoria nabývá zvláštního významu*. Nám v žádném případě nepůjde jen o údobí „přežití“ (záchrana vlastní osoby a majetku), ale o zachování takových hodnot, aby bylo možné postupně nepřetržitě zásobovat frontu vším potřebným materiálem, při současném zabezpečování potřeb obyva-

telstva. Tento požadavek bezprostředně ovlivňuje rozsah a kvalitu přípravy státu, jeho řídicích orgánů a všeho obyvatelstva.

Mají-li být všechny tyto důležité úkoly plněny, pak je bezpodmínečně nutná koordinovanost. Splnění této podmínky je možné jen v přísné centralizaci řízení ozbrojených sil i celého státu.

V situaci našeho státu není dodržení těchto zásad zvláště obtížným problémem a to zejména proto, že v jedné osobě je sloučena funkce presidenta Československé socialistické republiky, vrchního velitele Čs. ozbrojených sil a prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Tím je na této nejvyšší úrovni v jedné osobě zabezpečeno základní jednotné rozhodování a řízení všech příprav nutných k obraně našeho státu.

Nelze však přecenit možnosti koordinace v jedné funkci. Z toho vyplývají požadavky na další organizační členění územních kolektivních orgánů pro řízení obrany státu pod vedením komunistické strany v těsné součinnosti s orgány státní moci a za aktivní účasti všeho obyvatelstva.

Pro rozhodování zásadních otázek obrany státu (kraje, okresu) vytváří si KSČ orgány, které svým složením a působností jsou orgánem strany a státu pro řešení úkolů obrany. Tyto orgány nenahrazují práci příslušných odpovědných pracovníků. Usilují o to, aby byly plněny rozkazy a směrnice ministrů a vedoucích ústředních orgánů.

Nejdůležitějším řídicím a výkonným stupněm je kraj. Na jeho úrovni je komise obrany krajského výboru Komunistické strany Československa. Práce tohoto orgánu je řízena zvláštním statutem. Konečné formy řízení vyúsťují v koordinaci všech příprav kraje k obraně ve všech odvětvích stranické a státní činnosti.

V komisi obrany KV KSČ je řádným členem náčelník krajské vojenské správy, jako jediný představitel Čs. lidové armády v tomto orgánu. Jen jeho prostřednictvím mají být v komisi obrany KV KSČ řešeny úkoly a potřeby Čs. lidové armády v rozsahu potřebném k zajištění krajskými orgány. Výjimka v účasti na jednání komise obrany je možná jen při projednávání speciálních otázek, kdy z rozhodnutí předsedy komise obrany, může být k jednání přizván příslušný vedoucí funkcionář, nebo odborník.

Z uvedených základních pravidel je zřejmé, že velitelé svazků, útvarů a náčelníků úřadů, ústavů a vojenských zařízení nemají práva přímého jednání s komisemi obrany a ani se sekretářem komise obrany, nejsou-li k jednání přímo vyzváni. Z toho vyplývá, že všechny požadavky velitelů a náčelníků musí být vždy uplatňovány jediné cestou náčelníka krajské vojenské správy.

Obdobné komise obrany jsou organizovány u všech okresních výborů KSČ, které řeší obdobné úkoly v rozsahu teritoria okresu. Stálým členem této komise obrany je za Čs. lidovou armádu náčelník okresní vojenské správy.

Hlavním úkolem komisí obrany při územních orgánech strany je tedy vyřešit a zabezpečit obranu státu pro nejkritičtější údobí a situace. Hlavní důraz je kladen na jednotu názorů a vzájemnou součinnost stranických, státních a hospodářských a společenských organizací při přípravě a uskutečňování obranných opatření.

Závěrem chceme zdůraznit výchozí zásadu pro práci komisí obrany, že jsou orgánem strany a že jejich práce odpovídá stranickým zásadám. Z toho vyplývá, že strana právě tak jako ve všech ostatních úsecích společenského života i na

úseku obrany dává základní linii, organizuje a kontroluje její plnění. Přitom však strana nenahrazuje státní, hospodářské a společenské organizace, které plně odpovídají za splnění uložených úkolů.

VELENÍ NA TERITORIUM

K objasnění otázky velení na teritoriu ujasníme pojem velení vůbec. Často pod tímto pojmem rozumíme pouze řízení bojové činnosti vojsk za války, nebo v polních podmínkách v míru, při cvičeních. To je však pouze užší výklad tohoto pojmu. V širším pojetí je to řízení vojenské činnosti vůbec, tj. řízení činnosti vojsk, tylů, vojenských ústavů a zařízení.

V čem se tedy liší velení od řízení? Liší se v principu a ve způsobu, v metodě. Principem řízení v civilních orgánech a organizacích socialistického státu je demokratický centralismus. Tomuto principu odpovídají i používané metody řízení. Velení je založeno na jiném principu: na nedílné velitelské pravomoci. Jeho charakter je autoritativní. Uskutečňuje se vydáváním povelů, rozkazů a nařízení a kontrolou jejich plnění.

Každý stupeň velení a každý velitel má absolutní nařizovací pravomoc. Nese také plnou odpovědnost za správnost a splnitelnost vydaných rozkazů a nařízení. Aby mohl takové rozkazy vydávat, musí mít důkladné odborné vědomosti a podrobné znalosti situace i možností podřízených.

Těmito zásadami se řídí nejen velení vojskům, ale i orgánům, ústavům a zařízením vojenské správy v míru i za války.

Mezi velením vojskům a velením teritoriálním útvarům, ústavům a zařízením není tedy zásadního kvalitativního rozdílu. O velení na teritoriu mluvíme proto plným právem a nebudeme je zaměňovat za řízení.

Druhou základní otázkou, kterou objasníme, je celkový systém řízení státu za války. Velení teritoriálním orgánům, jednotkám a zařízením vojenské správy je pouze jednou ze součástí tohoto celkového systému řízení.

Máme-li mluvit o systému řízení, musíme si ujasnit

1. — co řídit (tj. které činnosti řídit),
2. — koho řídit (tj. které řídicí a výkonné orgány) a
3. — jak řídit (tj. jakou metodu řízení použít).

Na tyto otázky nám dává odpověď politika, ekonomie a vojenská věda svým rozbořem pravděpodobného charakteru válečného dění na území státu.

1. Podle druhů činnosti můžeme celé řízení rozdělit na několik systémů:
 - systém politickosprávního řízení;
 - systém řízení národního hospodářství, který se skládá ze systémů řízení
 - průmyslové výroby
 - zemědělské výroby
 - dopravy
 - spojů;
 - systém řízení vojenské činnosti na území státu, čili systém velení na teritoriu;
 - systém řízení některých specificky válečných činností, které v míru nejsou, nebo jejich náplň se zásadně liší od mírové, jako: zdravotnická

služba, řízení provozu na silniční síti, zjišťování následků napadení ZHN a jejich likvidace.

2. Řízení každé z těchto činností musí mít svoji *hierarchii řídicích a výkonných orgánů*. Jednotlivé druhy činností mají svoje společné stránky, ale také svoje specifické zvláštnosti a odlišnosti.

Ty znaky, které jsou těmto činnostem společné, dávají možnost řešit shodnou organizaci řídicích orgánů a použít shodné metody řízení. Dovolují také integrovat řídicí systémy. Specifické zvláštnosti a odlišnosti jednotlivých činností pak vyžadují i specifické odlišnosti v orgánech a metodice řízení.

Hlavní takové odlišnosti jsou mezi činnostmi civilními a vojenskými. Proto jak orgány řízení, tak i metody řízení civilních a vojenských činností se vzájemně nejvíce odlišují.

Odlišnosti jsou však i mezi orgány a způsoby řízení jednotlivých „civilních“ činností. Liší se vzájemně v míru a liší se budou i za války. Tak např. řízení zemědělské výroby se v mnohém liší od řízení dopravy nebo spojů, zatímco období v té organizaci a v těch zaběhaných vztazích, v kterých se do té doby i metodou nejvíce vojenskému velení.

3. *Metody řízení za války* musí vycházet především z hlavní leninské zásady, která zabezpečuje plynulý a nerušený přechod z míru do stavu branné pohotovosti státu: pokud možno neměnit nic na organizaci ani na systému řízení během přechodu do branné pohotovosti státu; zabezpečit toto velmi obtížné období v té organizaci a v těch zaběhaných vztazích, v kterých se do té doby činnost státu řídila.

Důležitost této zásady podtrhují změny, které ve vojenství nastaly od doby, kdy V. I. Lenin vyslovil tuto zásadu. Víme ze zkušeností s reorganizacemi v míru, jak je vážně narušeno řízení a na jak dlouhou dobu, než se nová organizace zaběhne. Připočteme-li k tomu zvýšený nárok na kvalitu řízení, zvýšený objem činností, které je nutno řídit v předmobilizačním období, v mobilizaci a v počátečním období války a počítáme-li se silným narušením spojení i vlastní řídicí činnosti a s psychologickými účinky počátečního hromadného úderu ZHN, dojdeme k závěru, že každá reorganizace řídicích orgánů v tomto období by vážně ohrozila samu podstatu řídicí činnosti.

Také změny v metodice řízení v tomto období je nutno bedlivě uvážit. I změna metody řízení by mohla vážně ohrozit výsledky řízení, pokud by nebyla pečlivě připravena a předem nacvičena. Avšak změněné podmínky válečného stavu si určité změny v metodách řízení vynutí. Stav ohrožení, státní mobilizace a konečné účinky zbraní hromadného ničení si vynutí zrychlené a zpružněné způsoby řízení na teritoriu, nemá-li dojít k dezorganizaci a k chaosu.

Aby mohla být řídicí činnost zrychlena a zpružněna, bude třeba urychlit:

- sběr a tok informací (zpráv) — (první směr toku informací zdola nahoru);
- vyhodnocování informací a složení celkového přehledu situace;
- rozhodování;
- proces seznámování nižších stupňů řízení s rozhodnutími a rozkazy nadřízených (druhý směr toku informací).

Opatření, která je nutné za tím účelem předvídat, můžeme rozdělit na dvě skupiny:

1. Opatření *okamžitá*, tj. taková, která můžeme uskutečnit s těmi orgány a prostředky řízení, které máme v míru.

Sběr a tok informací (zpráv) můžeme urychlit :

- přípravou (návky) orgánů zjišťujících a shrnujících informace (např. radiační hlásná síť, síť orgánů zjišťujících chemické a biologické napadení atd.) ;
- organizací příslušných spojovacích sítí z těch prostředků, které má dnes stát k dispozici, nebo které může v dohledné době opatřit a zřídit.

Vyhodnocování informací, souhrny informací a složení celkového přehledu situace ve státě můžeme urychlit tím, že sběr informací centralizujeme a integrujeme na jednotlivých stupních řídicích orgánů (např. na stupni okresu a kraje). Každý stupeň řídicích orgánů zpracovává souhrnnou informaci ze svého úseku (obvodu, oblasti) řídicí činnosti (integruje a generalizuje informace), takže vyšší řídicí stupeň neskládá dílčí detailní informace, ale už generalizované za určitou oblast. Např. kraj shrne už integrované informace a z části generalizované, které obdrží od svých okresů, dále je generalizuje a centrum řízení státu skládá informace už jen z deseti (jedenácti) krajů.

Vyhodnocování a souhrny informací můžeme urychlit zřízením štábů územních orgánů řízení na stupni okresů a krajů, zřízením celostátního štábu a jejich výcvikem v době míru.

Krajský systém nelze považovat za univerzální; bude vyhovovat pro zpracování informací o zdravotnické, radiační, chemické (biologické) situaci, o situaci v zemědělství, v silniční dopravě, ve stavebnictví, pracovních silách, v politicko-morální situaci apod. Avšak v různých oborech jako v průmyslové výrobě, v železniční dopravě, ve spojích apod. bude hierarchie řídicích stupňů jiná — odpovídající potřebám a v míru zavedeným způsobům řízení.

Rozhodování můžeme urychlit

— jiným uplatněním zásady demokratického centralismu, tj. projednávání situace a rozhodováním užších výborů zodpovědných orgánů řízení, schopných řešit rychle okamžitou situaci; pléna orgánů mohou schvalovat opatření a určovat další linii v delších časových intervalech;

— decentralizací pravomoci a zodpovědnosti na nižší stupně řízení, tj. na okresní, krajské a jiné orgány řízení.

Proces seznamování nižších stupňů řízení s rozhodnutími, příkazy a nařízeními můžeme urychlit :

- autoritativnějším rozhodováním, řízením činnosti příkazy a nařízeními k řešení konkrétních situací;
- uspořádáním příslušných spojovacích sítí, zajištěných na vyšších stupních 4 — 5 druhů pojitek, na nižších stupních 2 — 3 druhů pojitek;
- vytvořením sjednoceného (integrovaného) systému (nebo alespoň pouze několika málo jednotných systémů) řízení státu.

Celou činnost pak urychlíme především *stanovením tohoto jednotného systému řízení a jednotné metodiky řízení, soustavnou přípravou a nacvičováním tohoto systému v míru a zvláště pak v předmobilizačním období války.*

To jsou v hlavních rysech opatření, která je možno uskutečnit v podstatě s těmi prostředky a orgány řízení, které dnes existují. Opatření by měla být budována tak, aby na nich mohly být postupně vybudovány perspektivní systémy automatizovaného řízení.

2. *Druhá skupina* opatření by měla být cílevědomě připravována v delší perspektivě, protože není možno je uskutečnit neprodleně.

Jsou to opatření směřující k *úplné mechanizaci a automatizaci řízení*:

- automatizace sběru a toku informací (obou linií, vzestupné i sestupné, tj. zpráv i příkazů);
- automatizace vyhodnocování situace a zjišťování optimálních variant rozhodování.

Myslím, že by nebylo správné mluvit o mechanizaci nebo automatizaci rozhodování. Tuto důležitou činnost je zapotřebí ponechat lidem. I v době míru, ale zvláště za války nesmí být rozhodování mechanické; musí v něm být i lidský rozum a cit.

Všechno ostatní však je třeba automatizovat nebo alespoň mechanizovat. To vyžaduje

- zavést používání nových matematických metod řízení,
- zasadit do systému řízení samočinné počítače,
- vybudovat dokonale zajištěnou (3 — 4 pojitky) neselhávající spojovací síť.

Využívat práce samočinných počítačů nejen k zjišťování a sestavování statistických přehledů a situačních zpráv, ale pokud to povaha věci dovolí, i k hledání *optimálních variant* řešení dílčích situací, jako podkladů pro rozhodování a řízení.

VOJENSKÉ VELENÍ NA TERITORIU

je jednou ze složek (linií) řízení státu. Zodpovědným resortem uskutečňujícím velení je ministerstvo národní obrany.

Ponechme stranou velení vojskům v poli; je to široká problematika přesahující rámec této studie.

Kromě činnosti vojsk v poli bude MNO řídit činnosti, které můžeme rozdělit z hlediska řízení na dva druhy:

1. *První skupina* jsou ty činnosti vysoce specializované, jejichž charakter vyžaduje přímé řízení anebo mají jen několik málo jednotek k řízení. Pro tyto činnosti je nutné mít zvláštní systém řízení anebo řídit jednotky přímo z ministerstva národní obrany.

Jsou to tyto činnosti:

- a) Protivzdušná obrana státu
- b) Likvidace velkých výsadek na území státu*)
- c) Vojenská zpravodajská služba
- d) Protiradiotechnická činnost
- e) Vyhodnocování válečných zkušeností
- f) Řízení vojenského politického a odborného tisku
- g) Topografická služba

- h) Řízení vojenských výrobních a opravárenských zařízení*)
ch) Vyžadování oprav a výroby vojenské techniky a materiálu pro potřebu polních i teritoriálních vojsk.

Ve vyjmenovaných činnostech má zvláštní postavení co do důležitosti a nutnosti rychlého a pružného řízení protivzdušná obrana státu. Proto má a vždy bude mít svůj samostatný systém velení, vybudovanou hierarchii orgánů velení od Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy přes MNO a sbory PVOS až k výkonným jednotkám druhů vojsk PVOS. K tomu má vybudovanou i zvláštní samostatnou spojovací síť. Velení PVOS nebude možno nikdy slučovat s řízením jiné činnosti.

Ostatní činnosti vyjmenované ad b) až ch) budou řízeny přímo od orgánů MNO k výkonným jednotkám.

2. *Druhá skupina* jsou ty činnosti, které vzhledem k svému charakteru a rozložení výkonných orgánů a jednotek na celém území státu bude účelné řídit prostřednictvím územních orgánů velení.

V této skupině půjde o

- a) Politickou výchovu polních i teritoriálních vojsk
- b) Mobilizaci vojenských útvarů (svazků) a zařízení
- c) Radiační a chemickou (event. i biologickou) hláskou službu
- d) Přesuny vojsk a týlů na území státu
- e) Vojenskou dopravu a její zabezpečení
- f) Evidenci a skladování materiálu
- g) Týlovou činnost, tj. zásobování a odsuny jak vojsk v poli, tak teritoriálních vojsk a zařízení, tj. všechny druhy zásobovacích a odsunových služeb MNO
- h) Vojenskou zdravotnickou službu
- ch) Odvody, výcvik branců a záloh
- i) Výstavbu nových útvarů a týlových zařízení k doplňování polních i teritoriálních vojsk a týlů
- j) Požadavky na přednostní údržbu, obnovu a zabezpečení provozu komunikací a spojů pro vojenské účely
- k) Ubytovací a stavební službu
- l) Posádkovou službu (včetně likvidace písemností a materiálu po jednotkách, které odešly do pole, zajištění a střežení budov a majetku vojenské správy, evidence materiálu a manipulace s ním).

I tyto činnosti budou řízeny direktivně a centralizovaně z ministerstva národní obrany podle jednotného zámyslu a jednotného plánu. Z vyhodnocení charakteru bojové činnosti na území státu, zejména s přihlédnutím k pravděpodobným účinkům ZHN vyplývá, že bude účelné podle jednotného plánu a v stanovených mezích decentralizovat pravomoc i zodpovědnost v oblasti těchto činností na nižší orgány velení, tj. na velitelství vojenských okruhů, na krajské a okresní vojenská velitelství.

Přísně centralizované velení z ministerstva přímo výkonným orgánům a jednotkám by pravděpodobně selhalo současně s prvním hromadným úderem nepřítele na naše území. Bude nutné, aby podřízené územní orgány velení byly

Činnosti označené *) bude v některých případech možno řídit prostřednictvím vojenských okruhů.

orientovány o plánech činnosti, resp. měly směrnice a výpisy z připravených plánů činnosti v těchto oblastech, aby mohly na místě operativně a rychle rozhodovat a činnost řídit, i když dočasně nebudou moci být řízeny vyššími velitelskými orgány.

Veškerou řídicí činnost je třeba integrovat tak, aby na určeném území (okresu, kraje, okruhu) rozhodoval pouze jeden velitel o veškeré vojenské činnosti. K tomu bude třeba:

- za velitele územních orgánů vybírat nejen politicky, ale i odborně vzdělané a zkušené důstojníky a generály;
- územní velitelství vybavit potřebným štábem odborníků schopných řešit všechny odborné otázky;
- vymezit přesně působnost;
- připravit plán činnosti územních velitelských orgánů za branné pohotovosti státu;
- tuto činnost v míru nacvičovat;
- zabezpečit bojovou pohotovost těchto velitelských orgánů.

Názor, že by velitel územního orgánu nerozhodoval správně v některých otázkách, např. v řízení dopravy, je neudržitelný. K tomu, aby správně rozhodoval, bude mít odborníka (v tomto případě náčelníka dopravního oddělení), který mu řešení navrhne. Rozhodovat pak může pouze v intencích a mezích centrálního plánu (v tomto příkladu plánu vojenské dopravy), z něhož má výpis.

Pluk v boji také plní plán a rozkaz velitele armády, i když mu velitel armády nevelí přímo, ale prostřednictvím velitele divize. Velitel dělostřelectva svazku podléhá veliteli svazku, ale po odborné stránce je řízen velitelem dělostřelectva armády. Tento systém velení je vyzkoušen, plně se osvědčil a v polním velení nepůsobí žádných potíží. Nemusíme proto mít obavy, že by v teritoriálním systému velení působil potíže. Pokud by šlo o požadavek rychlosti, budou stejné, ne-li větší nároky na rychlost manévru vojsk v poli, než na činnost teritoriálních orgánů.

Integrace teritoriálního velení je důležitá nejen z toho hlediska, že vůbec zabezpečuje velení v soudobých podmínkách, ale také z toho důvodu, že je nezbytnou podmínkou pro vytvoření perspektivního systému mechanizovaného a automatizovaného velení. Prostředky mechanizace a automatizace mohou být nasazeny pouze na jednotný integrovaný systém velení, aby jich mohlo být ekonomicky využíváno.

Velitelství vojenských okruhů budou mít v tomto systému velmi důležitou úlohu. Budou se řídit ve své činnosti plány, rozkazy a nařízeními MNO. Některé činnosti budou VVO řídit *přímo* velením finálním vykonavatelům jako např. činnost skladů depozit zásob materiálu MNO a okruhových zásob, zásobování a odsunu vojsk na frontě i na teritoriu, svazky a samostatné útvary vojsk na teritoriu (kromě PVOS), povolávání a výcvik branců a záloh, likvidaci velkých výsadek (poku nebude řízena přímo MNO), výrobní a opravárenská zařízení atd.

Jiné činnosti jako mobilizační doplnění, výstavbu nových jednotek a zařízení pro doplňování vojsk a týlů na frontě a jednotek PVOS, zabezpečování údržby a obnovy komunikací a spojů, ubytovací a stavební službu, pořádkovou službu, event. i jiné činnosti budou VVO řídit prostřednictvím krajských, některé činnosti (jako posádkovou službu, radiační hláskou službu aj.) prostřednictvím i okresních vojenských velitelství.

ŘÍZENÍ VOJENSKÉ ČINNOSTI NA ÚZEMÍ STÁTU ZA VÁLKY

V předchozí stati jsme zhruba rozebrali vojenské velení na teritoriu, tj. řízení činnosti orgánů, jednotek a zařízení ČSLA. Naproti tomu, pod názvem „vojenské činnosti na území státu za války“ máme na mysli tu činnost, která vyplývá z vojenského působení nepřítele na území státu.

Jak je známo z rozboru charakteristických rysů soudobé raketové a jaderné války, bojová činnost se projeví na celé hloubce území státu a koalice, ať je vlastní fronta jakkoli vzdálena. Proto se v soudobých podmínkách celé zápolí stává nejen pracující, ale i bojující složkou vedení války. Činnost protivníka se může na našem území projevit:

- raketovými a leteckými jadernými údery;
- radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením;
- bojovou činností výsadek;
- bojovou činností jednotek proniknuvších frontou;
- dočasným obsazením částí území při místním neúspěchu nebo prohnutí fronty, které v soudobých podmínkách může dosahovat do značné hloubky;
- diverzní činností protistátních skupin;
- nepřátelskou propagandou, šířenou rozhlasem, letáky shazovanými z letounů, balónů, rozšiřovanými cizí agenturou, šířením „šeptandy“ a jinými způsoby, a špionáží.

Všechny tyto způsoby činnosti protivníka mohou značně narušovat řízení a chod života na území státu, snižovat vojenský potenciál státu, jednotu a vůli lidu k odporu a k porážce nepřítele.

Obranná činnost proti tomuto působení nepřítele na území státu je jistě velmi důležitá. Aby byla účinná, nesmí být pasivní, nesmí se omezovat pouze na likvidaci následků této činnosti nepřítele, ale pokud lze bojovat aktivně a ofenzivně proti těmto prostředkům vedení války. Aby mohla být aktivní, ofenzivní a nejvýš účinná, musí být tato obranná činnost dobře organizována, připravena a nacvičena v míru, a za války *dobře a pružně řízena*. Nejlepší koordinace a řízení jakékoliv činnosti nebo více činností se dosáhne, jsou-li řízeny jedním orgánem, z jednoho centra, a jsou-li linie řízení integrovány a tok informací zmechanizován, jak jsme uvedli vpředu.

Podívejme se, jak je to u nás připraveno a zda dnešní systém odpovídá těmto zásadám.

Hlavními dvěma zodpovědnými orgány za obranu proti těmto činnostem nepřítele jsou ministerstvo národní obrany a ministerstvo vnitra. Na řízení se podílí další orgány: Štáb Lidových milicí ÚV KSČ, ministerstvo zdravotnictví, Ústřední výbor SVAZARMu a Ústřední výbor ČsČK, Svaz Čs. požárníků, ministerstvo dopravy, ústřední správa spojů, ve svých oborech všechny další resorty a ve svých obvodech Krajské a okresní komise obrany.

Všechno pak vcelku řídí příslušný orgán ÚV KSČ.

Lze vyslovit domněnku, že v podstatě je tímto způsobem možno řídit přípravu v míru, ale že to nebude nejvýhodnější způsob řízení při velkém spádu přemobilizačního období a počátečního období války.

Podívejme se poněkud blíže na způsob řízení hlavních obranných opatření proti těmto činnostem. Jedním z nejdůležitějších je protivzdušná obrana státu, která má svoje prostředky zjišťování a vedení vzdušné situace a prostředky pro boj s nepřátelským vzdušným napadením. Je řízena ministerstvem národní obrany. Vzdušná situace musí být současně vedena Štábem CO státu, který zodpovídá za vyhlášení situace ohrožení na území státu a za vyhlášení leteckého, radiačního a chemického poplachu. Prostředky zjišťování radiační situace (dnes radiační hlásná síť) jsou však také v rukou ministerstva národní obrany. Zjišťování situace biologického napadení, pokud je dosud organizováno hygienicko-epidemiologickými orgány ministerstva zdravotnictví, zjišťovalo by následky napadení až při rozšíření epidemických nákaz mezi obyvatelstvem.

Za bezpečnost státních hranic zodpovídá jak ministerstvo vnitra, které má k tomu útvary a svazky Pohraniční stráže, tak současně i ministerstvo národní obrany. Společný boj útvarů Pohraniční stráže a vojsk ČSLA v okamžiku napadení je závislý na složité koordinaci a na součinnosti obou ministerstev.

Vnitřní obrana teritoria a důležitých objektů, závodů a zařízení se uskutečňuje třemi různými prostředky: jednotkami vnitřní stráže, kterým velí ministerstvo vnitra, jednotkami ČSLA, kterým velí MNO a útvary Lidových milicí, kterým velí Štáb lidových milicí ÚV KSČ.

Podobně je tomu i s pomocí obyvatelstvu při jaderném napadení a s odstraňováním následků napadení; hlavním prostředkem jsou zde vojenské jednotky CO, kterým velí ministerstvo vnitra a na ně jsou vázány různé služby a součinnosti. Ještě štěstí, že to je z větší části alespoň na nižších stupních, tj. pokud jde o teritorium na stupni krajů a okresů, v rukou jednoho orgánu — komisi obrany. Ale i tam jsou velmi složité vztahy v koordinaci činnosti prostředků podléhajících několika různým resortům. Ve velmi složitých vztazích probíhá i všenárodní příprava obyvatelstva, což jí není příliš prospěšné.

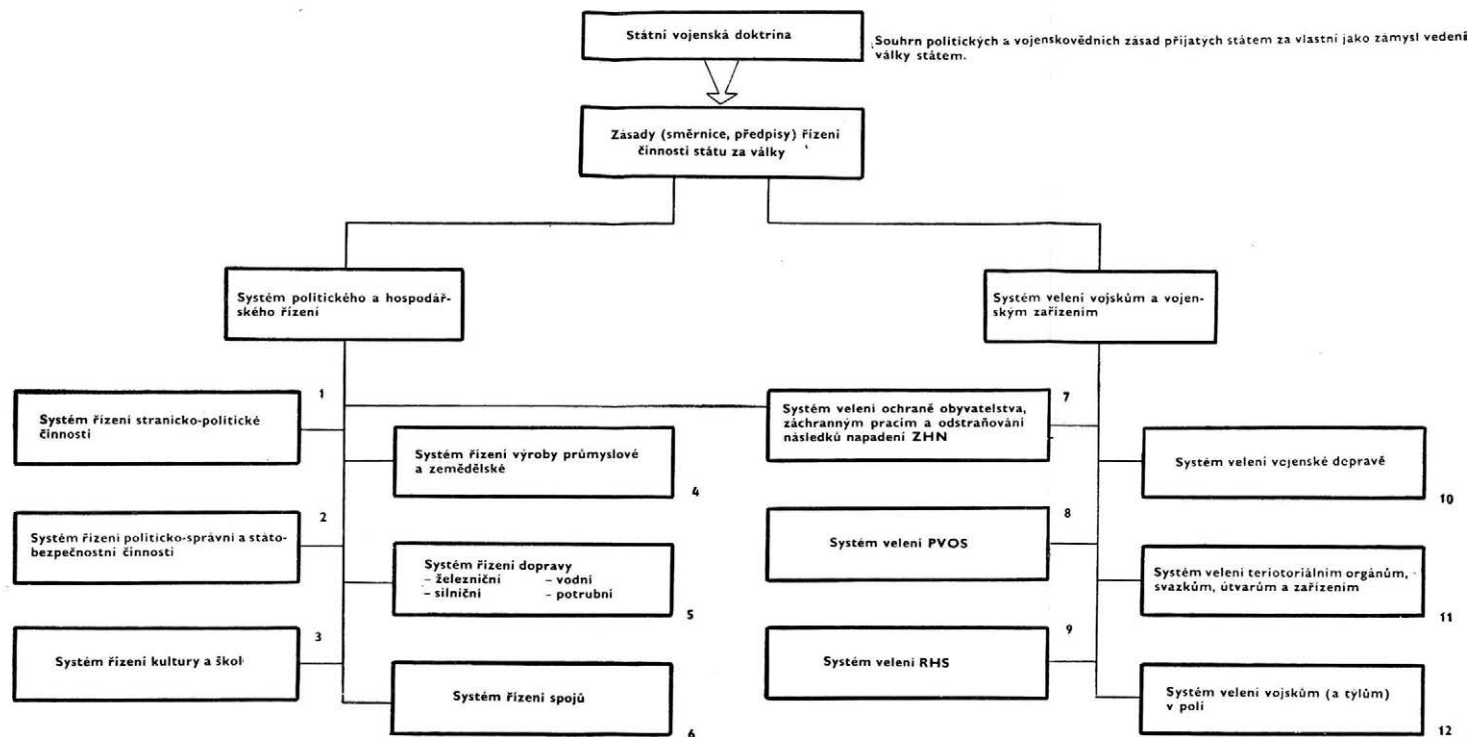
Dá se usoudit, že tyto značně složité vztahy a různé linie řízení a velení a také různé metody velení a řízení různě kombinované na různých stupních nejsou to nejlepší, co můžeme pro organizaci obrany teritoria udělat. To co se dosud udělalo, udělalo se s nejlepší snahou, ale do značné míry živelně.

Jsmo také snad jediným socialistickým státem, který má systém řízení vojenské činnosti a zvláště systém velení teritoriálním vojskům dosud tak složitý.

Samozřejmě není možné v krátkém článku udělat podrobný vědecký rozbor této otázky a dokonce ne dát nějaký konkrétní recept na řešení. Chceme však upozornit na tento problém, který vidíme jako *problém jednotného řízení vojenské činnosti na území státu za války*. Domníváme se, že je tak důležitý, aby se mu věnovalo patřičné místo v řešení otázek všelidové obrany země a aby bylo postaveno pracoviště, které by provedlo podrobný *vědecký* rozbor těchto otázek a navrhlo řešení. Alespoň tolik, že by řízení těchto činností mělo být zjednodušeno, integrováno, mechanizováno a centralizováno, můžeme bezpečně usoudit.

Zatím se zdá, že se u nás badatelská vědecká práce v tomto směru dosud nerozvinula. Hlavní příčinou tohoto stavu je, že nejsou dosud zřízeny žádné vědecké pracovní kapacity, které by byly schopny na těchto otázkách pracovat.

NÁVAZNOST A PODŘÍZENOST STÁTNÍCH SYSTÉMŮ ŘÍZENÍ ZA VÁLKY

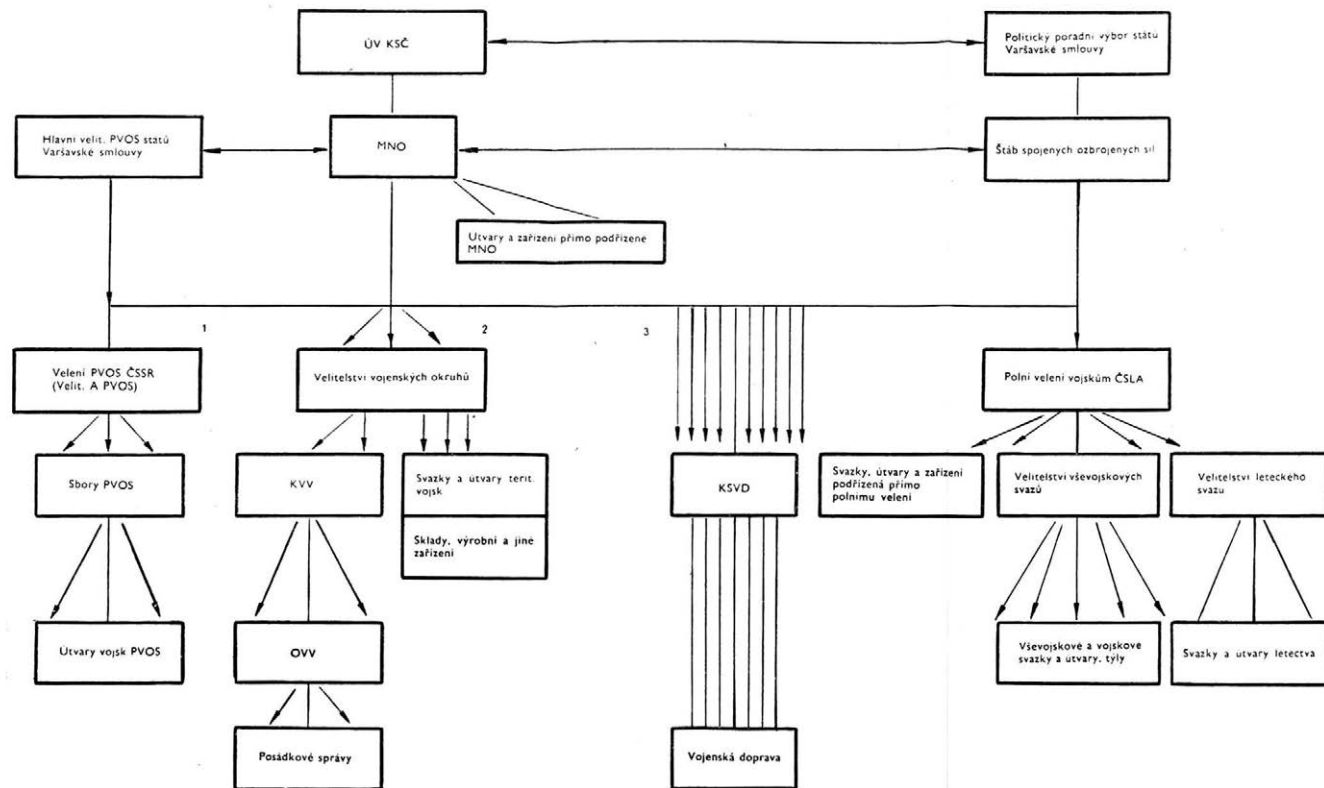

Poznámka:

Schéma znázorňuje druhy a závislosti systémů řízení činnosti, nikoli však orgánů řízení a jejich podřízenost.

Orgány řízení by měly být vybudovány tak, aby se docílilo co nejlepších způsobů centralizovaného, integrovaného a mechanizovaného řízení, co nejméně vázaného v rozhodování na součinnost vzájemně nepodřízených orgánů.

Integrovat je možno zejména podsystémy řízení uvnitř těchto systémů i vzájemně některé systémy (např. 1, 2, 3 a z poř. čís. 4 řízení zemědělské výroby, a z čís. 5 řízení silniční dopravy); (z vojenské pak čís. 7, 9, 10, 11). Počet integrovaných systémů lze snížit asi na 7 z dosavadních 12 hlavních systémů.

Poznámky

1. Linie velení a součinnostní jsou jednotné a jednoduché až na systém 3 (velení orgánů vojenské dopravy), který je příliš centralizovaný a měl by být včleněn do územního systému velení (č. 2).
2. V systému 2 je zahrnut i systém RMS, který má svoje orgány na všech stupních velení. Systém územního velení (2) je přiknut k územnímu politicko-správnímu členění území státu a zajišťuje spolupráci vojenských (ČSLA) a civilních krajských, okresních a místních orgánů.